

Eva Tomášková

eva.tomaskova@law.muni.cz

Katedra národního hospodářství

Veřejné finance

Fiskální politika

7. přednáška

Rozpočtová politika

- ***teoretická východiska:*** klasické finance
- ***zaměření:*** realizace alokačních a redistribučních záměrů
- ***kompetentní subjekty:*** ministerstvo financí
- ***vztah k rozpočtu:*** vyrovnanost je prioritou
- ***vztah k veřejným výdajům:*** jako suma $G+Tr$
- ***vztah k veřejným příjmům:*** daně (TA)

G- vládní výdaje na nákup statků a služeb

Tr - transfery

Fiskální politika

- ***teoretická východiska:*** keynesiánské finance
- ***zaměření:*** mikroeko. stabilita a stimulace
- ***kompetentní subjekty:*** vláda
- ***vztah k rozpočtu:*** vyrovnanost není prioritou
- ***vztah k veřejným výdajům:*** pouze G
- ***vztah k veřejným příjmům:*** tzv. čisté daně (TA-Tr)

G- vládní výdaje na nákup statků a služeb

Tr - transfery

Typy fiskální politiky

- **Expanzivní**
 - přímé nástroje: zvýšení vládních výdajů
 - nepřímé nástroje: snížení daní
 - výsledek: rozpočtový schodek
- **Restriktivní**
 - přímé nástroje: snížení vládních výdajů
 - nepřímé nástroje: zvýšení daní
 - výsledek: rozpočtový přebytek

Fiskální opatření

- **Automatické stabilizátory**
 - působí automaticky, dlouhodobě a proticyklicky, např. progresivní důchodové zdanění
 - nemají žádné nulové vnitřní zpoždění
- **Diskrétní opatření**
 - opatření vlády, která mají jednorázový charakter, např. změny v daňových sazbách, zavedení nových daní
 - mají časová zpoždění

Veřejný rozpočet

- vyrovnaný
- přebytkový
- schodkový

Prohlubování deficitu:

Příjmy

stagnují

rostou pomaleji než výdaje

klesají

klesají rychleji než výdaje

Výdaje

rostou

rostou rychleji než příjmy

rostou

klesají pomaleji než příjmy

Rozpočtový deficit

- je výrazem krátkodobé rozpočtové nerovnováhy
 - státní rozpočet
 - běžný rozpočet, u kapitálového se deficit nepřipouští
 - rozpočty územní samosprávy
 - mimorozpočtové fondy

Členění rozpočtu dle veřejných financí

- ***Strukturální***
 - strukturální rozpočet propočítává, jaké by byly státní příjmy, výdaje či deficity, kdyby ekonomika fungovala na hladině potenciálního produktu
- ***Cyklický***
 - cyklický rozpočet je rozdíl mezi skutečným a strukturálním rozpočtem
- ***Celkový deficit***
 - $= - (\text{hotovostní příjmy} - \text{hotovostní výdaje} - \text{úroky z veřejného dluhu})$

Členění deficitu

- **U st. rozpočtu je důležité, zda deficit je:**
 - plánovaný (aktivní)
 - neplánovaný (pasivní)
 - krátkodobý
 - výsledný deficit ročního hospodaření
 - střednědobý a dlouhodobý deficit

Příčiny rozpočtového deficitu

- ***Endogenní faktory***
 - expanzivní charakter fiskální politiky
 - časové rozložení výdajového šoku
 - časové rozložení daňového zatížení na více generací
 - vládní populismus
- ***Exogenní faktory***
 - tempo ekonomického růstu
 - deprese ve světě
 - růst cen základních surovin
 - vývoj úrokové míry
 - úrok z veřejného dluhu
 - mimořádné události

Důsledky deficitu státního rozpočtu

- ***krátké období - pozitivní***
 - eliminace vlivu exogenních faktorů
 - financování efektivních veřejných výdajových programů
 - v krátkém období je obtížné zvýšit daně, stejně jako je obtížné provést škrty ve výdajích
- ***dlouhodobé období - negativní***
 - růst veřejného dluhu
 - vyvolává inflační tlaky

Financování deficitu státního rozpočtu

- ***Dluhové financování***

- emisí st. dluhopisů
 - vnitřní dluh
 - vnější dluh

- ***Peněžní financování***

- půjčkou od centrální banky, půjčkou ze zahraničí
 - monetizace dluhu – tzn. transformace deficitu do přírůstku peněžní zásoby

- ***Ze státních aktiv***

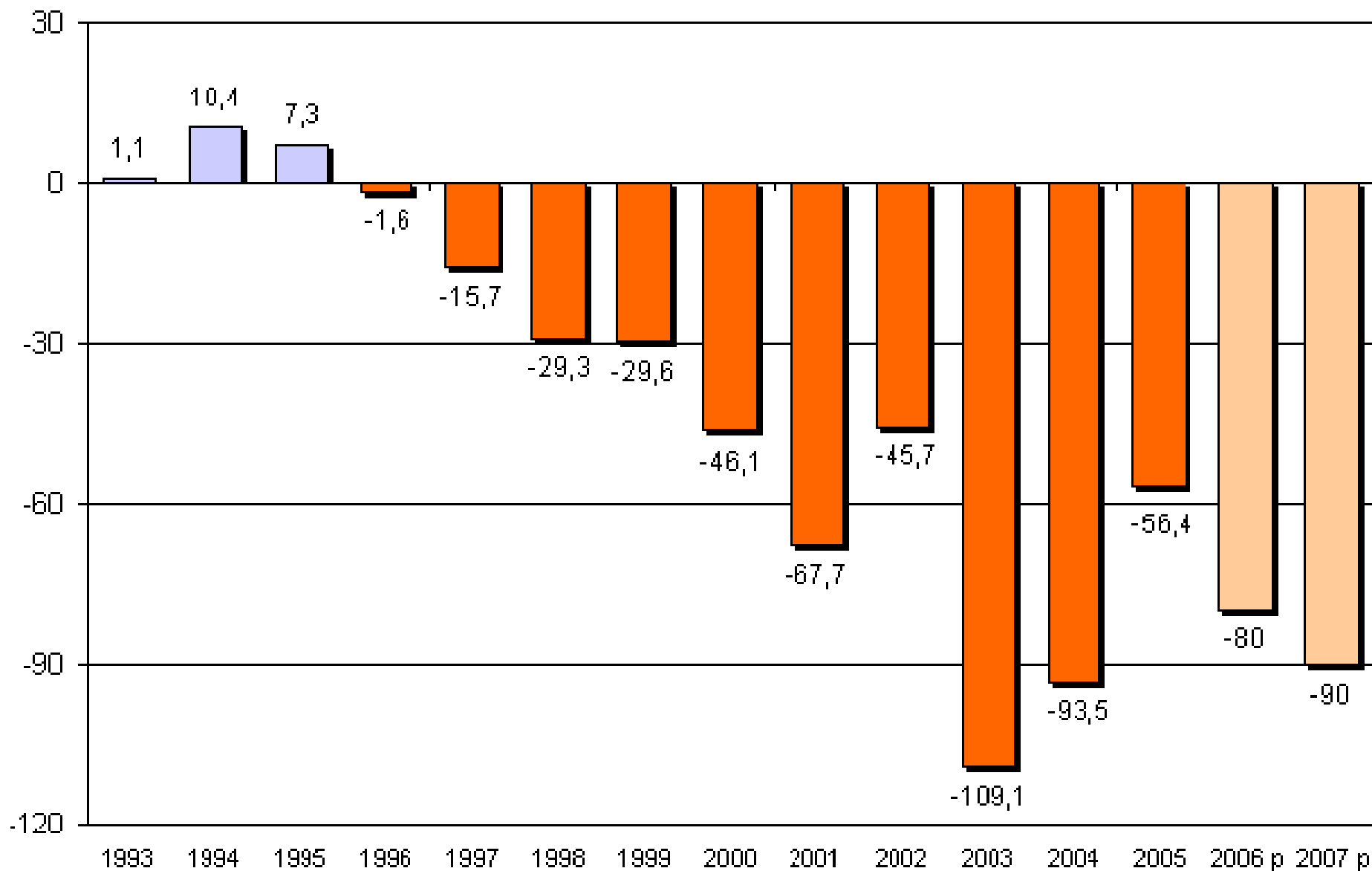

Krytí deficitu

- **Krátkodobé řešení deficitu:**
 - mimorozpočtovými nenávratnými zdroji
 - z rezerv
 - použitím návratných finančních prostředků
- **Dlouhodobé řešení deficitu:**
 - ze státních finančních aktiv
 - zvýšením daní

Schodek státního rozpočtu

Schodek státního rozpočtu ČR (mld. Kč)

Přebytek/deficit (v % HDP) 2004

Finsko	2,10%	Portugalsko	-2,90%
Estonsko	1,80%	Česká republika	-3,00%
Švédsko	1,40%	Itálie	-3,00%
Irsko	1,30%	Velká Británie	-3,20%
Belgie	0,10%	Slovensko	-3,30%
Španělsko	-0,30%	Německo	-3,70%
Lotyšsko	-0,80%	Francie	-3,70%
Lucembursko	-1,10%	Kypr	-4,20%
Rakousko	-1,30%	Maďarsko	-4,50%
Slovinsko	-1,90%	Polsko	-4,80%
Litva	-2,50%	Malta	-5,20%
Nizozemí	-2,50%	Řecko	-6,10%
Dánsko	-2,80%		

Pramen: Eurostat

Bilance vládního sektoru v zemích EU v % HDP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU	0,8	-1,3	-2,3	-3,0	-2,6	-2,3
stará EU	1,0	-1,2	-2,2	-2,9	-2,6	-2,3
ČR	-3,7	-5,9	-6,8	-6,6	-2,9	-2,6
Maďarsko	-3,0	-3,5	-8,4	-6,4	-5,4	-6,1
Polsko	-0,7	-3,7	-3,2	-4,7	-3,9	-2,5
Slovinsko	-3,5	-3,9	-2,7	-2,8	-2,3	-1,8
Slovensko	-12,3	-6,6	-7,7	-3,7	-3,0	-2,9
Německo	1,3	-2,9	-3,7	-4,0	-3,7	-3,3
Francie	-1,4	-1,6	-3,2	-4,2	-3,7	-2,9
Velká Británie	3,8	0,7	-1,6	-3,3	-3,3	-3,6

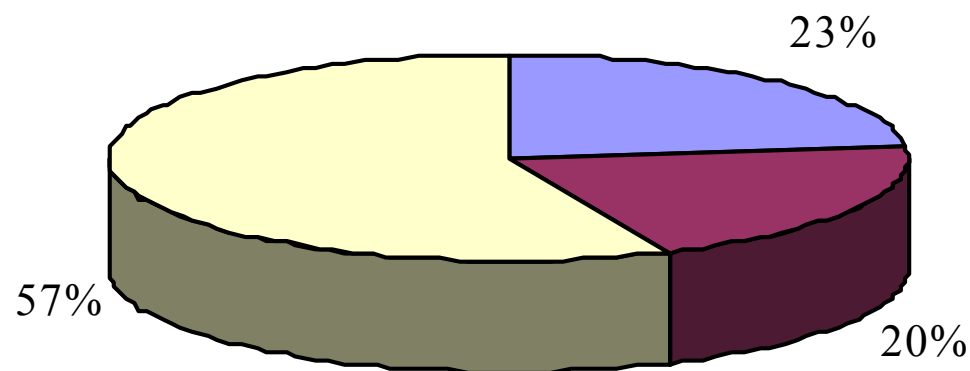
Zdroj: Eurostat - použita metodika

MME

Výsledky ankety: Deficit státního rozpočtu

**Souhlasíte s deficitním
státním rozpočtem?**

Ano Ano, ale 27 mld. je příliš Ne

Veřejný dluh

- **Veřejný dluh je souhrn závazků:**
 - státu
 - jednotlivých článků územní samosprávy
 - veřejných fondů
 - veřejně právních institucí zřizovaných státem a územní samosprávou
 - veřejných podniků

Důsledky veřejného dluhu

- **Rozpočtové**
 - placení úroků z veřejného dluhu zatěžuje veřejné výdaje
 - vysoké úrokové náklady vedou v mnoha případech ke vzniku deficitu v dalším období
- **Redistribuční**
 - u vnitřního dluhu je zpravidla nominální hodnota emitovaných státních cenných papírů na krytí dluhu příliš vysoká, nemohou ji nakupovat domácnosti. Prostřednictvím úroků z veřejného dluhu je přerozdělována část finančních prostředků z veřejných rozpočtů ve prospěch bohatých subjektů.
- **Fiskální**
 - dochází k fiskální nerovnováze – zvyšováním podílu dluhu na HDP – zužuje se prostor pro působení stabilizační politiky
- **Změna struktury portfolia**
 - z portfolia soukromého sektoru se vytlačují ostatní aktiva
- **Inflace**
- **Přestoupení konvergenčního kritéria**
 - podíl veřejného dluhu na HDP nižší než 60 %.

Řešení dluhového problému

- ***využít vlivu pozitivních exogenních faktorů***
 - vyšší tempo eko. růstu než reálná úroková sazba z veřejného dluhu
 - inflace
 - zahraniční pomoci
- ***využít vlivu aktivních vládních opatření***
 - přebytek státního rozpočtu
 - mimořádné jednorázové paušální dávky z kapitálu k umoření dluhu
 - monetárním řešením
 - odmítnutí existujícího dluhu, případně úroku

Veřejný dluh v ČR

- V roce 1993 stát převzal dluh ve výši 164 mld. Kč, z toho:
 - Vnitřní státní dluh cca 92 mld. Kč (věřitelem se stala ČNB a obchodní banky)
 - Vnější dluh ve výši zhruba 72 mld. Kč.
- 90. léta - nízký podíl tzv. sekuritizace dluhu (tzn. krytý státními cennými papíry). Dnes je plně sekuritizován vnitřní dluh.
- Emitování střednědobých státních dluhopisů s dobou splatnosti od 2 do 5 let a výnosem cca 8 %
- Většinu státních dluhopisů skupuje bankovní sektor a pojišťovací společnosti.
- Podíl veřejného dluhu na HDP se v posledních letech výrazně zvyšuje, podle prognózy vývoje deficitu st. rozpočtu se tento veřejný dluh v nejbližších letech ještě zhorší.

Účinné řešení dluhového problému zamezují

- nepopulárnost většiny opatření
- omezený časový horizont vlády
- politické tlaky

Fiskální iluze obyvatelstva

Struktura a vývoj státního dluhu 1

v mld. Kč	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
STÁTNÍ DLUH CELKEM	158,8	157,3	154,4	155,2	173,1	194,7	228,4
Domácí dluh	86,4	90,2	101,2	110,9	134,8	170,0	207,1
Státní pokladniční poukázky	17,0	23,8	42,0	62,6	70,9	99,8	130,1
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	19,5	28,3	41,7	43,9	57,9	70,0	77,0
Zahraniční dluh	72,4	67,1	53,1	44,3	38,3	24,6	21,2
Eurobondy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Půjčky od EIB	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Poznámka: zkráceno

Pramen: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/str_vyvoj_sd.html

Struktura a vývoj státního dluhu 2

v mld. Kč	2000	2001	2002	2003	2004	2005
STÁTNÍ DLUH CELKEM	289,3	345,0	395,9	493,2	592,9	691,2
Domácí dluh	269,6	336,2	386,7	479,9	522,6	581,8
Státní pokladniční poukázky	165,3	186,6	164,1	160,6	125,5	94,2
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	104,3	149,6	222,6	319,3	397,0	487,5
Zahraniční dluh	19,7	8,8	9,2	13,3	70,3	109,4
Eurobondy	0,0	0,0	0,0	0,0	48,8	78,9
Půjčky od EIB	0,0	0,0	2,5	11,7	20,7	29,7

Poznámka: zkráceno

Pramen: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/str_vyvoj_sd.html

Státní dluhopisy podle typu instrumentu

%	31.1.2006	28.2.2006	31.3.2006
Dluhopisy celkem	100,00	100,00	100,00
Státní pokladniční poukázky	14,52	14,25	13,01
SPP 13 týdnů	2,23	2,07	2,30
SPP 26 týdnů	2,09	2,14	2,22
SPP 39 týdnů	4,17	4,12	3,34
SPP 52 týdnů	6,03	5,92	5,14
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	85,48	85,75	86,99
Státní dluhopis 2 roky			
Státní dluhopis 3 roky	6,78	6,66	7,44
Státní dluhopis 4 roky			
Státní dluhopis 5 let	20,72	21,26	21,15
Státní dluhopis 7 let	3,07	3,01	3,00
Státní dluhopis 10 let	34,38	33,78	33,60
Státní dluhopis 15 let	19,61	20,12	20,91
Státní dluhopis 30 let	0,92	0,93	0,90

Úrokové náklady státního dluhu

mld. Kč	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Domácí dluh	10,74	9,74	9,41	11,69	15,64	17,28	15,21	16,81	16,54	18,30	20,92	26,07	22,95
<i>z toho:</i> SPP	1,24	2,19	3,21	7,01	11,10	11,00	7,15	8,52	8,74	6,68	4,09	4,23	2,71
SDD	1,57	2,21	3,10	4,07	4,48	6,28	8,06	8,29	7,79	11,62	16,84	21,84	20,24
Zahraniční dluh	4,32	3,94	3,85	2,35	1,95	1,27	0,90	0,57	0,45	0,33	0,41	0,69	2,38
Celkem	15,07	13,68	13,27	14,04	17,59	18,54	16,10	17,38	16,99	18,63	21,33	26,76	25,33

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/naklady_sd.html

Dluh (% HDP) 2004

Estonsko	4,90%	Švédsko	51,20%
Lucembursko	7,50%	Nizozemí	55,70%
Lotyšsko	14,40%	Maďarsko	57,60%
Litva	19,70%	Portugalsko	61,90%
Slovinsko	29,40%	Rakousko	65,20%
Irsko	29,90%	Francie	65,60%
Česká republika	37,40%	Německo	66,00%
Velká Británie	41,60%	Kypr	71,90%
Dánsko	42,70%	Malta	75,00%
Polsko	43,60%	Belgie	95,60%
Slovensko	43,60%	Itálie	105,80%
Finsko	45,10%	Řecko	110,50%
Španělsko	48,90%	Průměr EU	51,60%

Pramen: Eurostat

Vládní dluh zemí EU v % HDP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU	62,9	62,0	60,5	62,0	62,4	63,4
stará EU	64,1	63,1	61,5	63,1	63,4	64,6
ČR	18,2	26,3	28,8	30,0	30,6	30,5
Maďarsko	55,4	52,2	55,0	56,7	57,1	58,4
Polsko	36,8	36,7	39,8	43,9	41,9	42,5
Slovinsko	27,4	28,4	29,7	29,1	29,5	29,1
Slovensko	49,9	49,2	43,3	42,7	41,6	34,5
Německo	60,2	59,6	60,3	63,8	65,5	67,7
Francie	56,8	56,8	58,2	62,4	64,4	66,8
Velká Británie	42,0	38,7	37,6	39,0	40,8	42,8

*Zdroj: Eurostat - použita metodika
MMF*

Tempo růstu veřejného dluhu

- Každý občan včetně novorozenců a důchodců dluží přibližně 79 000 Kč!
- Orientační částka nárůstu dluhu v současné době činí zhruba 340 Kč za sekundu!

http://pda.ceskenoviny.cz/ekonomika/index_img.php?id=58247

Koncepce reformy veřejných financí

- Hlavní cíl:
 - snižovat podíl schodku veřejných rozpočtů na HDP při dosahování sociální soudržnosti a kvality veřejných služeb
- snížení deficitu státního rozpočtu
 - Reforma neusiluje o únosný cílový deficit 1 – 2 % HDP.
 - Neexistuje definice konečného cíle.

Díloží cíle reformy veřejných financí

- Reforma zdravotního a sociálního zabezpečení
- Reforma veřejného sektoru
 - Snížení pracovníků ve veřejném sektoru
- Reforma daní
 - Stabilizovat daňové kvóty, zjednodužit daně, zefektivnit opatření proti daňovým únikům, posílit daňovou spravedlnost
 - Místní poplatky (daně) – především rozšíření okruhu obecních daní, např. daň z reklamy, posílit pravomoce obcí u daně z nemovitostí

Dosažení cílů

- z 1/3 růstem rozpočtových příjmů
 - DPH,
 - spotřební daně,
 - pojistné
- ze 2/3 poklesem rozpočtových výdajů
 - platy ve veřejném sektoru,
 - snížení nemocenských dávek,
 - výdajové škrty

Současný stav

- Pouze změny v právní úpravě, které neposkytují systémové řešení
- Nedostatečné růstové impulsy
 - jako např. výraznější snížení daní
 - růst ekonomiky je dán expanzí vývozu s růstovou fází hospodářského cyklu
 - nedostatečná revize daní a daňových formulářů
 - správní řád
- Mandatorní výdaje – nepočítá se se škrty
- Přetrvává nárůst veřejného dluhu

Děkuji za Vaši pozornost. 😊